

NGÀY KH&CN VIỆT NAM NĂM 2014: KH&CN - Động lực phát triển nhANH và bền vững

Ngày KH&CN (nhiều nước là Tuần lễ KH&CN) là ngày truyền thống rất được coi trọng ở nhiều quốc gia trên thế giới, đặc biệt là tại các nước phát triển như EU, Mỹ. Các quốc gia xung quanh chúng ta cũng đã tổ chức ngày này từ nhiều năm nay. Tại các nước châu Âu, Ngày KH&CN được xem là ngày hội KH&CN, với sự tham gia không chỉ của các trường đại học, viện nghiên cứu, doanh nghiệp mà cả các bệnh viện, trường học, trung tâm văn hóa... trên cả nước.

Cách đây hơn 50 năm, vào trung tuần tháng 5.1963, Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ I Hội Phổ biến khoa học, kỹ thuật Việt Nam đã được tổ chức trọng thể tại Thủ đô Hà Nội. Đại hội đã vinh dự được đón Chủ tịch Hồ Chí Minh - Vị lãnh tụ vĩ đại của dân tộc, danh nhân văn hóa thế giới tới dự và có bài phát biểu quan trọng, định hướng cho hoạt động KH&CN của nước nhà. Trong bài

Năm 2014 là năm đầu tiên Bộ Khoa học và Công nghệ (KH&CN) tổ chức Ngày KH&CN Việt Nam (18.5). Đây là hoạt động lớn của Bộ nhằm thực hiện Điều 7 Luật KH&CN 2013. Ngày KH&CN Việt Nam có ý nghĩa đặc biệt quan trọng, là dịp để tuyên truyền, phổ biến pháp luật về KH&CN; biểu dương, tôn vinh đội ngũ cán bộ làm công tác KH&CN; tuyên truyền, phổ biến rộng rãi các thành tựu KH&CN, nâng cao nhận thức của xã hội về vai trò của KH&CN; động viên khích lệ thế hệ trẻ, đặc biệt là học sinh, sinh viên say mê nghiên cứu khoa học, góp phần xây dựng và phát triển đất nước.

phát biểu tại Đại hội vào ngày 18.5.1963, Người đã nói: “Khoa học phải từ sản xuất mà ra và phải trở lại phục vụ sản xuất, phục vụ quần chúng, nhằm nâng cao năng suất lao động, không ngừng cải thiện đời sống của nhân dân, bảo đảm cho chủ nghĩa xã hội thắng lợi”. Rất ngắn gọn, súc tích

nhưng lại rất dễ hiểu, dễ tiếp thu, Hồ Chủ tịch đã chỉ rõ nguyên lý, phương châm và sứ mạng cao cả của KH&CN.

Quán triệt tư tưởng đó của Hồ Chủ tịch, hơn 5 thập kỷ qua, các thế hệ trí thức, nhà KH&CN của cả nước đã luôn nỗ lực phấn đấu, không ngừng lao động và sáng tạo để đưa KH&CN vào cuộc sống. Hơn 50 năm qua, chúng ta đã chứng kiến những bước phát triển mạnh mẽ của nền KH&CN nước nhà cũng như những đóng góp to lớn của KH&CN đối với sự nghiệp phát triển kinh tế - xã hội và bảo vệ Tổ quốc.

Xuất phát từ ý nghĩa lịch sử nêu trên, Bộ KH&CN đã đề xuất, được Chính phủ đồng ý và Quốc hội nhất trí lấy ngày 18.5

là Ngày KH&CN Việt Nam. Ngày 18.6.2013, Quốc hội khóa XIII đã thông qua Luật KH&CN sửa đổi, trong đó Điều 7 của Luật ghi rõ: “Ngày 18 tháng 5 hàng năm là Ngày KH&CN Việt Nam”.

Năm 2014 là năm đầu tiên Bộ KH&CN tổ chức Ngày KH&CN

Việt Nam. Đây không chỉ là việc cụ thể hóa quy định tại Điều 7 Luật KH&CN 2013, mà còn thể hiện quyết tâm của Bộ KH&CN trong việc làm thay đổi nhận thức của toàn xã hội về vị trí, vai trò của KH&CN, nâng vị thế của KH&CN lên một tầm cao mới, phù hợp với xu thế phát triển chung của thời đại. Ý nghĩa của Ngày KH&CN Việt Nam được thể hiện ở chỗ:

1. Tuyên truyền, phổ biến pháp luật về KH&CN

Hiện nay, hệ thống pháp luật về KH&CN của nước ta đã tương đối đầy đủ, gồm 8 đạo Luật: KH&CN 2013; Sở hữu trí tuệ 2005 (sửa đổi, bổ sung năm 2009); Chuyển giao công nghệ (2006); Tiêu chuẩn và quy chuẩn kỹ thuật (2006); Chất lượng sản phẩm, hàng hóa (2007); Năng lượng nguyên tử (2008); Công nghệ cao (2008); Đo lường (2011). Ngày KH&CN Việt Nam được tổ chức hàng năm là dịp để đẩy mạnh việc tuyên truyền, phổ biến sâu rộng các đạo luật này cũng như các văn bản hướng dẫn tới mọi tổ chức, cá nhân trong xã hội, giúp nâng cao sự hiểu biết về pháp luật KH&CN, để các

văn bản quy phạm pháp luật về KH&CN phát huy tác dụng ngày càng cao trong thực tiễn cuộc sống.

2. Biểu dương, tôn vinh đội ngũ cán bộ làm công tác KH&CN

Cũng giống như các ngày: Thầy thuốc Việt Nam, Nhà giáo Việt Nam..., Ngày KH&CN Việt Nam chính là dịp để biểu dương, tôn vinh đội ngũ cán bộ làm công tác KH&CN, những người luôn cống hiến hết mình trên mặt trận thầm lặng, tạo ra những kết quả KH&CN xuất sắc, góp phần quan trọng vào phát triển kinh tế - xã hội của đất nước. Các hoạt động biểu dương, tôn vinh bao gồm: trao các giải thưởng về KH&CN, vinh danh các nhà KH&CN, các tập thể KH&CN xuất sắc trên các phương tiện thông tin đại chúng...

3. Tuyên truyền phổ biến rộng rãi các thành tựu KH&CN, nâng cao nhận thức của xã hội về vai trò của KH&CN

Trong tuần lễ diễn ra Ngày KH&CN Việt Nam sẽ có một loạt sự kiện như: các hội nghị, hội

thảo khoa học, các hoạt động tuyên truyền, phổ biến các thành tựu KH&CN trên các phương tiện thông tin đại chúng, mở cửa các viện nghiên cứu, phòng thí nghiệm để các tầng lớp nhân dân có thể đến tham quan, tìm hiểu. Người dân có thể tận mắt chứng kiến các nhà khoa học làm việc như thế nào, các kết quả sáng tạo của họ ra sao. Vì vậy, ngày này có ý nghĩa hết sức to lớn, tạo ra những hiệu ứng truyền thông lan tỏa, giúp người dân và toàn xã hội nâng cao nhận thức về vị trí, vai trò của KH&CN đối với phát triển kinh tế - xã hội của đất nước.

4. Động viên khích lệ thế hệ trẻ, đặc biệt là học sinh, sinh viên say mê nghiên cứu khoa học, góp phần xây dựng và phát triển đất nước

Một trong những ý nghĩa quan trọng của Ngày KH&CN Việt Nam là thông qua các hoạt động trình diễn KH&CN, tuyên truyền về các thành quả KH&CN, các hội nghị, hội thảo được tổ chức trên khắp cả nước sẽ thu hút được nhiều người tham gia, đặc biệt là đối tượng học sinh, sinh viên. Đây không chỉ là cơ hội nâng cao kiến thức mà còn giúp họ giao lưu với các nhà khoa học, từ đó khơi dậy niềm đam mê sáng tạo của thế hệ trẻ. Chính vì thế, Ngày KH&CN Việt Nam được kỳ vọng sẽ đem đến tình yêu và nuôi dưỡng đam mê khoa học đối với mọi tầng lớp trong xã hội, đặc biệt là thế hệ trẻ. Chỉ có như thế, KH&CN Việt Nam mới có thể phát triển trong tương lai ■

“Khoa học phải từ sản xuất mà ra”

TS NGHIÊM VŨ KHẢI

Cách đây hơn 50 năm, ngày 18.5.1963, tại Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ I của Hội Phổ biến khoa học, kỹ thuật Việt Nam, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nói: “Khoa học phải từ sản xuất mà ra và phải trở lại phục vụ sản xuất, phục vụ quần chúng, nhằm nâng cao năng suất lao động, không ngừng cải thiện đời sống của nhân dân, bảo đảm cho chủ nghĩa xã hội thắng lợi”. Trải qua hơn 5 thập kỷ, đến nay ngày 18.5 hàng năm đã được luật định trở thành Ngày khoa học và công nghệ Việt Nam, đánh dấu một mốc son mới trong việc khẳng định vị trí, vai trò của KH&CN đối với sự phát triển của đất nước.

Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn quan tâm đến sự phát triển của KH&CN vì Người cho rằng, nó có ảnh hưởng rất lớn đối với sự nghiệp giải phóng dân tộc, xây dựng và phát triển đất nước. Người đã không ngừng chăm lo bồi dưỡng, đào tạo đội ngũ cán bộ KH&CN để phục vụ nước nhà.

Trong bài phát biểu tại Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ I của Hội Phổ biến khoa học, kỹ thuật Việt Nam (18.5.1963), Hồ Chủ tịch đã phân tích: “Chúng ta đều biết rằng trình độ khoa học, kỹ thuật của ta hiện nay còn thấp kém. Lề lối sản xuất chưa cải tiến được nhiều. Cách thức làm việc còn nặng nhọc. Năng suất lao động còn thấp kém. Phong tục tập quán lạc hậu còn nhiều”¹. Vì vậy, nhiệm vụ của khoa học là ra sức cải biến những cái đó. Khoa học là tổng kết những kinh nghiệm đấu tranh giữa giai cấp bị bóc lột và giai cấp bóc lột và đấu tranh giữa con người với thiên nhiên. Ở đây chỉ nói riêng về khoa học tự nhiên và kỹ thuật. Người nhấn mạnh: “Khoa học phải từ sản xuất mà ra và phải trở lại phục vụ sản xuất, phục vụ quần

chúng, nhằm nâng cao năng suất lao động và không ngừng cải thiện đời sống của nhân dân, bảo đảm cho chủ nghĩa xã hội thắng lợi”².

KH&CN liên kết chặt chẽ với sản xuất, nhất là ở những nước còn nghèo như Việt Nam để phục vụ sản xuất phát triển; đồng thời sản xuất cũng là động lực thúc đẩy KH&CN phát triển. Điều này có ý nghĩa đặc biệt quan trọng đối

với nước ta trong việc xây dựng tiềm lực KH&CN hướng tới hiện đại, thúc đẩy lực lượng sản xuất phát triển nhanh, tạo điều kiện nâng cao đời sống của nhân dân, trước hết là bảo đảm các yêu cầu cơ bản của người dân, xóa đói giảm nghèo, từng bước đưa đất nước phát triển bền vững. Theo Hồ Chủ tịch: “Nhiệm vụ của khoa học, kỹ thuật là cực kỳ quan trọng,

cho nên mọi ngành, mọi người đều phải tham gia công tác khoa học, kỹ thuật, để nâng cao năng suất lao động, sản xuất ra nhiều của cải vật chất, để xây dựng chủ nghĩa xã hội thắng lợi”³.

Đã hơn 50 năm trôi qua, những lời dạy của Bác vẫn mang tầm vóc tư duy và ý nghĩa chỉ đạo thực tiễn vô cùng sâu sắc và thấm thía. Trong câu nói ngắn gọn, dễ hiểu và súc tích đó, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã chỉ rõ nguyên lý, phương châm và sứ mệnh cao cả của KH&CN. Liên kết chặt chẽ giữa KH&CN với sản xuất là một quan điểm mang tính nguyên lý đối với hoạt động KH&CN trong tư tưởng Hồ Chí Minh về KH&CN

Trên thực tế, trong các văn kiện của Đảng, Nhà nước cũng như trong ý thức của đa số người dân thì vai trò to lớn của KH&CN trong phát triển kinh tế - xã hội ngày càng được khẳng định. Vì vậy, để thúc đẩy sự phát triển của KH&CN không chỉ cần sự góp sức của giới khoa học mà còn của toàn xã hội. Ngày nay, trong thế giới hiện đại với sự phát triển chưa từng có của KH&CN làm xuất hiện nền kinh tế tri thức, cùng với xu thế toàn cầu hóa đem lại cho tất cả các nước trên thế giới nhiều cơ hội song cũng không ít thách thức. Trong điều kiện đó, càng phải thấm nhuần và phát huy cao hơn nữa tư tưởng của Bác về phát triển KH&CN. Trên mọi lĩnh vực, từ văn hóa, KH&CN đến ngoại giao, kinh tế, Hồ Chí Minh luôn nhấn mạnh quan điểm kết hợp giữa tiếp thu thành tựu văn minh của nhân loại với phát triển sức mạnh nội sinh, bảo đảm tính dân tộc và tính thời đại; trong đó nội lực mang tính quyết định.

Trong suốt hơn 5 thập kỷ qua, giới khoa học Việt Nam đã có những đóng góp đáng ghi nhận cho đất nước. Tuy còn có nhiều ý

kiến khác nhau, nhưng chúng ta có thể khách quan nhận định rằng, thành tựu KH&CN quan trọng nhất cho đến nay là Việt Nam vẫn duy trì được đội ngũ nhân lực KH&CN đông đảo về số lượng, đa dạng về lĩnh vực, trong đó có những cá nhân, tập thể chuyên gia tầm cỡ khu vực và quốc tế ở một số ngành KH&CN quan trọng. Nếu chúng ta có chính sách và biện pháp thu hút, trọng dụng đúng đắn thì đội ngũ KH&CN hiện nay có thể bảo đảm tạo được bước tiến mang tính đột phá, đưa KH&CN thực sự trở thành động lực quan trọng hàng đầu phục vụ sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa và bảo vệ Tổ quốc.

Trong hai năm qua, một số chủ trương, chính sách lớn phát triển KH&CN đã được bổ sung, hoàn thiện, mở ra những cơ hội để các nhà khoa học đóng góp tài năng, tâm huyết vì sự nghiệp chấn hưng đất nước. Đó là Chiến lược phát triển KH&CN đến năm 2020 do Thủ tướng Chính phủ ban hành ngày 11.4.2012; Nghị quyết số 20-NQ/TW ngày 1.11.2012 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng về phát triển KH&CN phục vụ sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế, và Luật KH&CN 2013 (Luật số 29/2013/QH13 được Quốc hội thông qua ngày 18.6.2013). Trong số các văn bản trên, Luật KH&CN năm 2013 đã trở thành đạo luật căn bản với nhiều quy định pháp lý mang tính đổi mới rất căn bản và toàn diện về chính sách đầu tư, cơ chế tài chính, chính sách thu hút và trọng dụng nhân tài KH&CN nhằm tiếp tục khẳng định phát triển KH&CN là quốc sách hàng đầu, là động lực then chốt để phát triển đất nước nhanh và bền vững. KH&CN có vai trò quyết định trong

việc thực hiện mục tiêu đưa Việt Nam cơ bản trở thành nước công nghiệp theo hướng hiện đại vào năm 2020.

Cộng đồng khoa học đón nhận tinh thần đổi mới của Luật với niềm hy vọng rằng, sẽ có nhiều cơ hội nghiên cứu, ứng dụng hơn trước đây để từ đó đóng góp được nhiều hơn cho đất nước và được xã hội tôn vinh. Từ sự kiện Hồ Chí Minh nói chuyện tại Đại hội đại biểu lần thứ I của Hội Phổ biến khoa học, kỹ thuật Việt Nam, đến nay ngày 18.5 đã được luật hóa để trở thành Ngày KH&CN Việt Nam. Đây sẽ là ngày hội khoa học và công nghệ không chỉ đối với giới trí thức mà còn là ngày hội để mọi người dân có cơ hội để tìm hiểu các thành tựu KH&CN trong nước và trên thế giới, là ngày hội phổ biến kiến thức KH&CN đến toàn xã hội. Ngày 18.5 hàng năm cũng là dịp để cả hệ thống chính trị, trước tiên là giới khoa học cùng nhìn nhận, đánh giá khách quan, công bằng về thành tựu cũng như những thách thức, tồn tại trong việc thực hiện chính sách, pháp luật về phát triển KH&CN là một quốc sách hàng đầu.

“Khoa học phải từ sản xuất mà ra...” lời dạy của Chủ tịch Hồ Chí Minh mãi là kim chỉ nam, là động lực để mỗi người quản lý, nhà khoa học, các doanh nghiệp và mọi người dân tiếp tục thi đua phát huy nội lực, đổi mới sáng tạo, lập nên nhiều thành tựu, nâng cao tiềm lực KH&CN Việt Nam, góp phần xây dựng đất nước đàng hoàng hơn, to đẹp hơn như Người hằng mong ước ■

¹ Hồ Chí Minh toàn tập, tập 11, tr77, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội, 1996.

^{2,3} Sđd, tr 78.

NGÀY KH&CN VIỆT NAM 18.5

LỊCH SỬ

Ngày 18.5 - Ngày Chủ tịch Hồ Chí Minh gặp mặt các nhà khoa học tại Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ I của Hội Phổ biến khoa học, kỹ thuật Việt Nam (năm 1963). Tại đây, Hồ Chủ tịch đã có bài phát biểu quan trọng chỉ rõ nguyên lý, phương châm và sứ mệnh cao cả của khoa học và công nghệ (KH&CN). Với ý nghĩa lịch sử đó, ngày 18.5 hàng năm đã được Luật định trở thành Ngày KH&CN Việt Nam.

CƠ SỞ PHÁP LÝ

Thực hiện Điều 7 Luật KH&CN 2013: “Ngày 18.5 hàng năm là Ngày KH&CN Việt Nam”

CHỦ ĐỀ

“KH&CN - Động lực phát triển nhanh và bền vững”

Ý NGHĨA CỦA NGÀY KH&CN VIỆT NAM

- 👉 **Tuyên truyền, phổ biến pháp luật về KH&CN.**
- 👉 **Biểu dương, tôn vinh đội ngũ cán bộ làm công tác KH&CN.**
- 👉 **Tuyên truyền, phổ biến rộng rãi các thành tựu KH&CN, nâng cao nhận thức của xã hội về vai trò của KH&CN.**
- 👉 **Động viên khích lệ thế hệ trẻ, đặc biệt là học sinh, sinh viên say mê nghiên cứu khoa học, góp phần xây dựng và phát triển đất nước.**

CÁC SỰ KIỆN VÀ HOẠT ĐỘNG HƯỚNG ỨNG NGÀY KH&CN VIỆT NAM NĂM 2014

TT	NỘI DUNG - ĐỊA ĐIỂM	THỜI GIAN
1	Các sự kiện tại các bộ/ngành, địa phương, các viện nghiên cứu, trường đại học chào mừng Ngày KH&CN Việt Nam 18.5	15.4-18.5.2014
2	Các hoạt động hướng tới Ngày KH&CN Việt Nam của Liên hiệp các Hội KH&KT Việt Nam	1-18.5.2014
3	Hội nghị khoa học về Chiến thắng lịch sử Điện Biên Phủ và chuỗi hoạt động nhân kỷ niệm 60 năm chiến thắng Điện Biên Phủ và hưởng ứng Ngày KH&CN Việt Nam 18.5 của Viện Hàn lâm KHXH Việt Nam	5-18.5.2014
4	Khai mạc Tuần lễ KH&CN quốc gia và Triển lãm về Đổi mới sáng tạo - truyền thông KH&CN, giao lưu với sinh viên "INNOVATION - The key to Success" tại Đà Nẵng	7-8.5.2014
5	Hội nghị quốc tế "Đổi mới về cơ chế chính sách KH&CN và truyền thông KH&CN" tại Đà Nẵng	8-10.5.2014
6	Lãnh đạo các cấp, đại diện các tổ chức chính trị - xã hội thăm và chúc mừng các nhà khoa học tiêu biểu, cá nhân và tổ chức có thành tích xuất sắc trong KH&CN	10-18.5.2014
7	Chuỗi sự kiện chào mừng Ngày KH&CN Việt Nam và mở cửa các phòng thí nghiệm, bảo tàng, thư viện của Đại học Quốc gia Hà Nội	10-18.5.2014
8	Trình diễn, kết nối cung cầu công nghệ khu vực Bắc Bộ năm 2014 tại Bắc Giang	14-15.5.2014
9	Hội nghị khoa học kỷ niệm ngày thành lập Viện Hàn lâm KH&CN Việt Nam (20.5) và hưởng ứng Ngày KH&CN Việt Nam 18.5, mở cửa các phòng thí nghiệm, bảo tàng tại Hà Nội, TP Hồ Chí Minh, Đà Lạt, Nha Trang	14-20.5.2014
10	Giới thiệu sản phẩm KH&CN đến các nhà đầu tư, thiết lập liên kết nghiên cứu, ứng dụng với thị trường, đẩy mạnh nghiên cứu khoa học trong nhà trường tại Đại học Quốc gia TP Hồ Chí Minh	15-16.5.2014
11	Trưng bày hình ảnh về thành tựu KH&CN nổi bật tại Trung tâm Hội nghị quốc gia, Mỹ Đình, Hà Nội	17-18.5.2014
12	Lễ trao Giải thưởng Tạ Quang Bửu và Lãnh đạo Chính phủ gặp mặt 300 nhà khoa học tiêu biểu tại Hà Nội	17.5.2014
13	Lễ công bố Ngày KH&CN Việt Nam 18.5 và kỷ niệm 55 năm thành lập Bộ KH&CN tại Trung tâm Hội nghị quốc gia, Mỹ Đình, Hà Nội	18.5.2014
14	Hội thảo Doanh nghiệp khởi nghiệp từ kinh nghiệm của doanh nhân là người Việt Nam ở nước ngoài tại Hà Nội	18.5.2014

CẢM NGHĨ VỀ NGÀY KH&CN VIỆT NAM lần đầu tiên được tổ chức

Năm nay là năm đầu tiên chúng ta tổ chức Ngày khoa học và công nghệ (KH&CN) Việt Nam. Sự kiện lớn đó trong đời sống KH&CN nước ta không chỉ thể hiện sự đánh giá cao của Nhà nước và nhân dân ta đối với cống hiến của giới KH&CN vào sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, khích lệ giới KH&CN nỗ lực hơn nữa trong hoạt động sáng tạo của mình, mà còn là dịp tốt để giới KH&CN nước nhà giới thiệu với toàn xã hội những thành tựu mới của KH&CN trong nước và trên thế giới, động viên mọi người quan tâm học hỏi, trau dồi kiến thức, nâng cao trình độ KH&CN để vận dụng vào công việc và cuộc sống của mình, nhất là khuyến khích lớp người trẻ tuổi, các học sinh, sinh viên nỗ lực học tập và đam mê nghiên cứu KH&CN. Ngoài ra, việc tổ chức Ngày KH&CN Việt Nam cũng là một sự kiện nhắc nhở các nhà quản lý các ngành, các cấp chú trọng cơ sở khoa học của các chiến lược, quy hoạch, kế hoạch, chủ trương, chính sách của ngành mình hoặc địa phương mình, quan tâm trọng dụng các nhà KH&CN có tài và có tâm trong ngành mình, địa phương mình.

Với cảm nghĩ như vậy, tôi mong rằng hàng năm cứ đến dịp kỷ niệm Ngày KH&CN Việt Nam thì cơ quan quản lý KH&CN các cấp, các ngành phối hợp với các tổ chức đồng cấp của Liên hiệp các Hội Khoa học và Kỹ thuật Việt Nam, Tổng liên đoàn Lao động Việt Nam, Hội Nông dân Việt Nam và Đoàn Thanh niên cộng sản Hồ Chí Minh tổ chức các diễn đàn KH&CN để mời các nhà KH&CN

đến giới thiệu về những thành tựu mới của KH&CN trên thế giới và trong nước; các phương tiện thông tin đại chúng, nhất là các đài truyền hình trung ương và địa phương, tổ chức các chương trình đặc biệt để giới thiệu các thành tựu KH&CN trên thế giới và trong nước cũng như giới thiệu về các cá nhân và tập thể KH&CN có nhiều cống hiến vào sự phát triển KH&CN nước nhà; các báo khoa học và một số báo lớn như Nhân dân, Lao động... xuất bản số đặc biệt nhân Ngày KH&CN Việt Nam; các cơ quan quản lý KH&CN các cấp, các tổ chức KH&CN các cấp tổ chức trao các giải thưởng KH&CN (từ nay về sau việc trao Giải thưởng Hồ Chí Minh và Giải thưởng Nhà nước về KH&CN cũng nên được tổ chức trong dịp này). Trong tuần lễ có Ngày KH&CN Việt Nam, các đơn vị nghiên cứu KH&CN mở cửa trong một ngày nghỉ cuối tuần để mọi người có thể đến tham quan các phòng thí nghiệm và các nhà khoa học của các phòng thí nghiệm giới thiệu với khách tham quan các nội dung nghiên cứu, các công việc của mình; các nhà xuất bản KH&CN phối hợp với các công ty phát hành sách tổ chức các triển lãm sách KH&CN; các phòng triển lãm tổ chức các triển lãm KH&CN...

Với những hoạt động phong phú như đã trình bày ở trên, việc tổ chức Ngày KH&CN Việt Nam chắc chắn sẽ có đóng góp đáng kể vào sự phát triển KH&CN nước ta ■

Viện sỹ Nguyễn Văn Hiệu

THẾ GIỚI TỔ CHỨC NGÀY KH&CN NHƯ THẾ NÀO?

Ngày khoa học và công nghệ (KH&CN) hay Tuần lễ KH&CN là sự kiện diễn ra hàng năm ở nhiều nước trên thế giới. Nó được tổ chức với mục đích tăng cường giao lưu giữa các nhà khoa học với công chúng, giúp công chúng hiểu rõ hơn công việc của nhà khoa học và các cơ quan khoa học. Từ đó, kích thích sự quan tâm của công chúng, đặc biệt là của giới trẻ tới sự nghiệp phát triển KH&CN của đất nước. Đây cũng được coi là một dịp để khơi dậy và nuôi dưỡng niềm đam mê của giới trẻ đối với KH&CN, bởi một đất nước phát triển phải có một nền KH&CN phát triển. Nhân sự kiện Ngày KH&CN lần đầu tiên được tổ chức ở Việt Nam, Tạp chí xin giới thiệu khái quát về Ngày hội khoa học của một số nước, với hy vọng cung cấp thêm thông tin để độc giả hiểu hơn về hoạt động này tại các nước trên thế giới.

Ngày khoa học thế giới của UNESCO (World Science Day)

Bắt đầu từ năm 2001, vào ngày 10.11 hàng năm, UNESCO tổ chức Ngày khoa học thế giới cho hòa bình và phát triển. Sự kiện Ngày khoa học thế giới là cầu nối giữa khoa học và xã hội nhằm giúp công chúng hiểu rõ hơn tại sao khoa học lại liên quan đến cuộc sống hàng ngày của họ? và thu hút họ vào những vấn đề khoa học liên quan, cập nhật những thành tựu khoa học cho công chúng cũng như hướng sự chú ý của xã hội đến những vấn đề mà các nhà khoa học đang phải đương đầu để

giải quyết. Chủ đề của Ngày khoa học thế giới được UNESCO đưa ra hàng năm cho phù hợp với bối cảnh hay vấn đề mà thế giới đang quan tâm. Ví dụ như năm 2009: Thiên văn học, năm 2010: Tình hữu nghị và văn hóa, năm 2011: Hướng đến xã hội xanh, 2012: Khoa học cho phát triển bền vững, 2013: Khoa học cho sự hợp tác về nước.

UNESCO khuyến khích các tổ chức liên chính phủ, phi chính phủ, tổ chức nghiên cứu, trường học, các đoàn hội... tổ chức các hoạt động kỷ niệm Ngày khoa học thế giới của tổ chức đó tại khu vực cư trú trên toàn thế giới. Cũng nhân sự kiện này, đã có nhiều dự án, chương trình cho khoa học được đầu tư thực hiện. Thường sẽ có diễn đàn khoa học thế giới hay các hội nghị khoa học quốc tế được tổ chức vào thời điểm gần Ngày khoa học thế giới. Bên cạnh đó, UNESCO cũng phát những poster hay tạp chí được phát hành bằng nhiều phiên bản khác nhau để các tổ chức, cá nhân có thể tự do truy

cập và sử dụng cho hoạt động của tổ chức mình.

Pháp: Tuần lễ khoa học

Mỗi năm một lần, vào trung tuần tháng 10, Tuần lễ khoa học, còn được gọi là Liên hoan khoa học lại được tổ chức trên khắp nước Pháp. Hoạt động thường niên này được bắt nguồn từ ý tưởng của Bộ trưởng Bộ Khoa học Pháp Hubert Curien nhân kỷ niệm 10 năm thành lập Bộ. Ngày hội khoa học lần đầu tiên được tổ chức vào năm 1991, đến năm 1998, được đổi thành Tuần lễ khoa học để có thể tiếp cận đến cộng đồng rộng hơn. Trong suốt tuần lễ này, hàng nghìn sự kiện miễn phí liên quan đến KH&CN lần lượt được tổ chức và đón chào công chúng, như: hội thảo, hội nghị, sự kiện, triển lãm, tổ chức tham quan các phòng thí nghiệm, lễ hội, trò chơi và các cuộc thi khoa học. Tại đây, người dân có thể tham gia vào các hội thảo, tranh luận về các vấn đề khoa học, trao đổi ý tưởng, chia sẻ kiến thức và nhất là hiểu thêm về

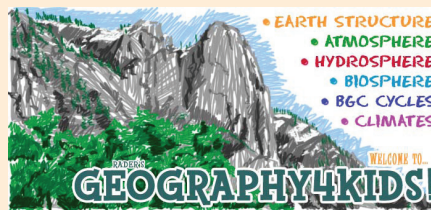
Hoạt động triển lãm, biểu diễn tại Tuần lễ khoa học Pháp ở Côte d'Azur

thế giới quan khoa học. Đặc biệt, nhiều hoạt động được triển khai hướng đến giới trẻ, giúp họ tiếp cận một cách hứng thú các hiện tượng công nghệ và kỹ thuật, cũng như những phát minh khoa học. Những người trẻ tuổi có cơ hội đặt câu hỏi trực tiếp với các nhà nghiên cứu hàng đầu, khám phá công việc của các nhà khoa học, tìm hiểu về những ngành nghề liên quan đến khoa học... Một điều thú vị khác ở Tuần lễ khoa học Pháp là mô hình ngôi làng khoa học. Những ngôi làng này sẽ tập trung tất cả các hoạt động như hoạt náo, liên hoan, triển lãm... trên cùng một khu vực để công chúng có thể trải nghiệm khoa học một cách thân thiện và nhiệt tình.

Mỹ: Tuần lễ KH&CN Quốc gia

Tại Mỹ, Tuần lễ KH&CN quốc gia được Quỹ Khoa học Quốc gia (NSF - National Science Foundation) tổ chức vào mùa xuân. Trong thời gian này, các hoạt động giáo dục không chính thức được giới thiệu đến các học sinh, giáo viên, phụ huynh và những đối tượng khác. Sau đó là các hoạt động KH&CN mang tên Tìm ra Tại sao (Find Out Why). Tại Mỹ còn có hoạt động gọi là Tuần lễ giáo dục về sự kỳ diệu của khoa học, công nghệ, kỹ thuật và toán học (Excellence in Science, Technology, Engineering and Mathematics Education - ESTEME

Week). Tuần lễ ESTEME là hoạt động được phối hợp bởi nhiều tổ chức của Mỹ như NASA, Bộ Giáo dục... Trong tuần lễ này có nhiều hoạt động KH&CN phục vụ công chúng, các nhà khoa học được khuyến khích đến các trường học để trình diễn hay nói chuyện về công việc trong phòng thí nghiệm, tổ chức các trại về KH&CN cho học sinh, sinh viên. Tại các doanh nghiệp, các kỹ sư, nhà kỹ thuật sẽ là những đại sứ trình bày hoạt động KH&CN cho cộng đồng hay học sinh địa phương... Hiện nay, trên website của NSF về Tuần lễ KH&CN quốc gia có thông tin về những khóa học online giúp mọi người có thể tiếp cận nhiều lĩnh vực khác nhau, ví dụ như khóa học về địa lý cho trẻ em (Geography 4 kids).

Úc: Tuần lễ KH&CN

Tuần lễ KH&CN quốc gia ở Úc thường được tổ chức vào tháng 8. Đến nay nước Úc đã có 16 năm tổ chức sự kiện này. Đây là dịp để công chúng biết đến những đóng góp của các nhà khoa học Úc vào kho tàng tri thức của nhân loại và khuyến khích sự quan tâm theo đuổi hoạt động KH&CN đến với mọi người dân. Tuần lễ KH&CN quốc gia nhận được sự quan tâm, tài trợ và tổ chức của Chính phủ Úc, Hội KH&CN Úc... Thông thường có khoảng 1.000 sự kiện được tổ chức trên toàn nước Úc trong thời gian này. Chúng được tổ chức tại các trường đại học, trung học, bảo tàng và các trung tâm khoa học...

Những sự kiện này thu hút sự tham gia của đông đảo công chúng, từ trẻ em đến người lớn.

Singapore: Ngày hội khoa học

Ngày hội khoa học (Science Festival) ở Singapore được tổ chức hàng năm bởi Cơ quan nghiên cứu KH&CN phối hợp với Trung tâm Khoa học Singapore. Đây là sự kiện kỷ niệm khoa học lớn nhất trong năm của Singapore dành cho mọi công dân, ở mọi lứa tuổi. Có rất nhiều chương trình, sự kiện được tổ chức và giới thiệu đến công chúng trong thời gian diễn ra Ngày hội khoa học. Tất cả hoạt động diễn ra trong dịp này đều được đăng tải chi tiết trên website: www.sciencefest.sg. Một số sự kiện nổi bật đáng chú ý trong Ngày hội khoa học là trình diễn xiếc khoa học, lễ hội khoa học cho trẻ em, diễn đàn nghề nghiệp, hội chợ con đường khoa học... ■

LTK-CT-MN tổng hợp

PGS.TS Kristian Mølhave: **các nhà nghiên cứu hãy đem khoa học đến với mọi người**

Theo nhà nghiên cứu Ngô Đức Thế (Đại học Kỹ thuật Đan Mạch - Technical University of Denmark, DTU), việc công bố Ngày khoa học và công nghệ (KH&CN) Việt Nam bắt đầu từ năm 2014 của Bộ KH&CN thực sự là tin mừng trong công cuộc chấn hưng nền khoa học nước nhà. Nhân sự kiện này, anh đã có cuộc trò chuyện với PGS.TS Kristian Mølhave (Khoa Công nghệ micro và nano, DTU) - một trong những nhà khoa học tiên phong trong phong trào phổ biến khoa học tới đại chúng ở Đan Mạch. Với sự sáng tạo và tâm huyết, PGS.TS Kristian Mølhave đã rất thành công trong việc kết nối lĩnh vực nano (một lĩnh vực tưởng chừng như rất khô khan và cao siêu) tới quảng đại quần chúng. Tap chí xin giới thiệu cuộc trò chuyện này với mong muốn cung cấp những thông tin gợi mở cho các nhà khoa học Việt Nam trong việc đưa khoa học đến với công chúng.

Xin chào Kristian! Từ đâu anh nảy ra các ý tưởng về Scienceshow và Nanoshow? Triết lý của anh trong các chương trình này là gì?

Thực tế Scienceshow và Nanoshow không phải là hoạt động phổ biến khoa học lần đầu tiên tổ chức ở Đan Mạch. Tôi có thể lần lại các bài giảng đại chúng về vật lý và hóa học (Physicsshow, Chemishow) ở Đại học Aarhus (Đan Mạch) từ năm 1999 khi tôi theo học thạc sỹ vật lý ở đó. Chúng tôi đã tổ chức nhiều buổi trình diễn các hiện tượng vật lý và hóa học cho đông đảo người dân, và chúng cũng rất hút người xem. Nhưng tôi nhận thấy một điều là hầu như mọi người chỉ đến để xem, chứ không thể tham gia cùng chúng

tôi (tất nhiên cũng có lý do là quy tắc an toàn, vì thí nghiệm hoá đôi khi khá rủi ro). Và khi gia nhập DTU (từ năm 2000), tôi đã tổ chức Scienceshow và Nanoshow với thể thức khác trước: mọi người cùng tham gia các thí nghiệm với chúng tôi, trực tiếp tương tác với thế giới khoa học và cảm nhận khoa học thực sự ra sao. Điều này tạo ra sự thay đổi mạnh trong người xem. Nhiều người đã chia sẻ với tôi về sự thích thú và cả những cảm nhận trước đó vì sao họ ghét khoa học - họ được học những bài giảng quá khô cứng ở nhà trường, và khoa học rất lý thú chứ không chán ngắt như họ nghĩ. Triết lý của tôi trong các chương trình này là thay đổi cái nhìn của mọi người về khoa

học, cùng tham gia vào những hoạt động khoa học, tương tác với các nhà khoa học và khoa học sẽ để lại một điều gì đó trong họ. Và khi trở về nhà, họ sẽ thấy những điều xung họ đều là những gì khoa học và đánh thức sự tò mò về khoa học trong mọi người. Xa hơn nữa, công chúng có thể phần nào hiểu hơn nhà khoa học đã làm gì với tiền thuế của họ - nên nhớ là chúng ta làm nghiên cứu từ nguồn thuế do nhân dân đóng góp.

KH&CN nano là những vấn đề dường như cao siêu và có vẻ như không dễ hiểu đối với đa số khán giả, nhất là các học sinh nhỏ. Tại sao anh nghĩ rằng các chương trình Nanoshow lại có thể thực hiện được đối với họ?

Tôi nghĩ mọi thứ không hoàn toàn như bạn nói, công nghệ nano có rất nhiều thứ quanh ta. Cách đây hơn 20 năm, chúng ta như đang ở thời kỳ “tiểu học” của nghiên cứu nano, nhưng bây giờ thì khác, chúng ta đã có những tiến bộ lớn làm thay đổi cuộc sống. Tại sao chúng ta không thể giới thiệu cho mọi người? Hơn nữa, nếu bạn chỉ giới thiệu những kiến thức vật lý cơ bản, tức là bạn cũng chỉ lặp lại những gì mọi người có thể tìm thấy trong các sách giáo khoa phổ thông. Nhưng công nghệ nano thì khác, mỗi thí nghiệm đều là một hiện tượng mới mẻ với mọi người, chắc chắn sẽ vô cùng hấp dẫn. Điều quan trọng là mọi người “sờ” vào nó, tương tác với nó (tất nhiên là dưới sự hướng dẫn) để thấy những điều kỳ thú đó. Và tôi hy vọng sau mỗi buổi học và tham gia Nanoshow, mọi người có thể nhìn thấy nhiều thứ xung quanh họ được ứng dụng từ công nghệ nano: màn hình iPhone được làm từ công nghệ nano, màn hình LED của TV từ công nghệ nano, màu xanh da trời của chất phủ là do loại hạt gì...

Anh làm thế nào để duy trì các show diễn của mình hấp dẫn khán giả trong suốt thời gian dài? Anh có nhận được sự hỗ trợ gì từ cơ quan hay chính phủ?

Chúng tôi đã thực hiện hàng trăm, thậm chí hàng ngàn chương trình với các thí nghiệm luôn mới và không hề lặp lại. Điều này tạo ra sự tò mò và háo hức của người tham gia. Nhưng quan trọng hơn là cách thức bạn truyền đạt đến mọi người. Tôi còn nhớ bài học tôi dạy tại một trường phổ thông ở Helsingør về “Điện động lực học”, tôi đã hướng dẫn cả lớp học, từ giáo viên cho đến học

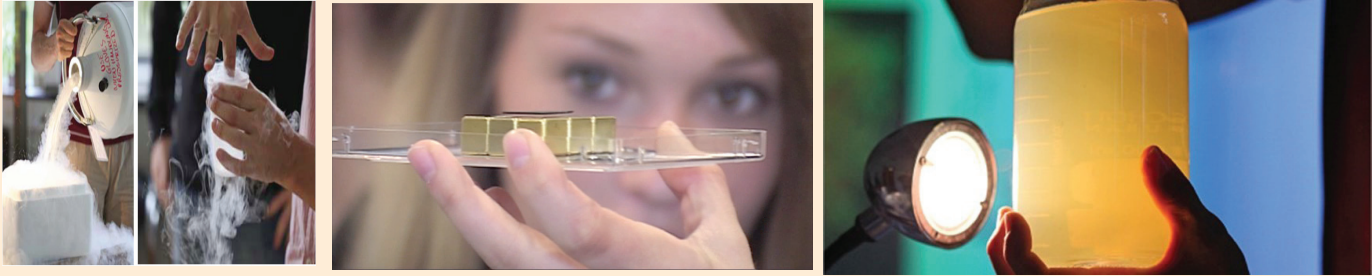

PGS.TS Kristian Mølhave (Đại học Kỹ thuật Đan Mạch - DTU) là một trong những nhà khoa học tiên phong trong phong trào phổ biến khoa học tới đại chúng ở Đan Mạch. Ngay từ khi còn là một nghiên cứu sinh tại DTU (2001), anh đã tiến hành các khóa học, khóa

biểu diễn khoa học cho các học sinh từ cấp tiểu học đến phổ thông trung học. Nhận thấy sự hưởng ứng tích cực từ công chúng, Kristian Mølhave đã mạnh dạn liên kết các đề tài nghiên cứu trong công nghệ nano và dùng nguồn tài trợ trực tiếp từ các đề tài này cho các hoạt động phổ biến khoa học, và tiến hành chương trình “Nanoshow” như một phần của chương trình “Scienceshow” (Chương trình được điều hành bởi DTU). Các sáng kiến của TS Mølhave nhanh chóng được lãnh đạo DTU cũng như các nhà quản lý khoa học của Đan Mạch ủng hộ, và đã giúp cho các chương trình này hoạt động khá hiệu quả trong suốt hơn 10 năm qua. Đến nay, chương trình Nanoshow của nhóm đã thu hút hơn 40.000 khán giả, và có tới hơn 90.000 khán giả theo dõi các chương trình Scienceshow của DTU do TS Mølhave trực tiếp điều hành. Từ những thành công của Kristian Mølhave ở DTU, các chương trình tương tự đã được mở tại nhiều trường đại học khác ở Đan Mạch và phát triển thành một mạng lưới nhiều chương trình ở nhiều trường đại học vùng Bắc Âu.

sinh xây dựng một thí nghiệm về điện - từ và các giáo viên đã nói với tôi rằng, không ngờ cả một chương sách dài có thể gói gọn trong một thời gian ngắn như thế, và cũng chỉ trong một thời gian ngắn, họ lại trải qua nhiều vấn đề lý thú đến như vậy. Nhưng tôi nghĩ điều quan trọng nhất là sự thay đổi từ các trường học. Mỗi giáo viên (dạy khoa học) nên là một nhà tổ chức các chương trình hấp dẫn kiểu như thế, vì học sinh học được chủ yếu từ trường học. Và tôi đang thiết lập một kênh đào tạo với các học liệu của tổ chức các show diễn khoa học và

nano, để đào tạo các giáo viên phổ thông, biến họ thành những người truyền bá sống động thay vì nhồi nhét cho học sinh những bài học khô cứng - và đây là mục tiêu lớn mà tôi đang theo đuổi. Tất nhiên ở DTU, tôi nhận được sự ủng hộ của nhà trường, cùng các nhóm nghiên cứu trong Khoa Công nghệ micro và nano tham gia tổ chức các Nanoshow. DTU duy trì tài chính cho các hoạt động, còn các nhóm nghiên cứu thì thiết kế các ý tưởng và cung cấp nhân sự. Tất nhiên Chính phủ Đan Mạch luôn ủng hộ mạnh mẽ những hoạt động phổ biến khoa

Một số ảnh chụp từ Nanoshow tại DTU

học, như bạn thấy là giờ các show diễn kiểu này được tổ chức khắp nơi ở Đan Mạch với hàng trăm ngàn khán giả theo dõi và nhiều người tham gia trực tiếp. Chúng tôi được phép dùng ngân quỹ của chính để tài nghiên cứu cho các hoạt động công chúng (khoản outreach - ở các quốc gia châu Âu các đề tài có thể đăng ký thêm khoản "outreach" để sử dụng cho mục đích hướng đến công chúng). Tôi có thể kể một ví dụ về nhóm dự án CASE (Catalysis for Sustainable Energy) của DTU, với đầu tư vài trăm triệu kroner, thì họ cũng được phép dành tới gần 5 triệu kroner cho việc xuất bản các học liệu phổ biến tới công chúng về các nghiên cứu trong đề tài này. Các học liệu này hoàn toàn mở ngay trên trang web của CASE (<http://www.case.dtu.dk/>), với nhiều sách hướng dẫn các thí nghiệm có thể tự làm, video hướng dẫn và cả những hướng dẫn về sử dụng năng lượng bền vững tới mọi người. Tôi kể những ví dụ này để nói rằng, việc phổ biến khoa học ở Đan Mạch hiện nay được ủng hộ ra sao.

Có học sinh nào theo các ngành khoa học sau khi tham gia các chương trình của anh?

Tôi không có ý nghĩ rằng mọi người sau khi tham gia các chương trình của tôi cứ nhất thiết phải theo đuổi khoa học. Không thể bắt một người đang say mê nghệ thuật đối ý theo học khoa

học chỉ vì anh ta vừa tham gia những thí nghiệm khoa học lý thú. Nhưng tất nhiên các chương trình này cũng tạo ra sức hút tốt hơn đối với các ngành khoa học và kỹ thuật ở DTU với ngày càng nhiều sinh viên đăng ký theo học. Đây cũng là một trong các lý do khiến lãnh đạo DTU ngày càng ủng hộ tôi trong chương trình này. Thậm chí bạn có thể thấy có cả các học sinh phổ thông tham gia vào nghiên cứu cùng một số vấn đề trong phòng thí nghiệm của DTU. Tôi nghĩ đây là một thành công của việc phổ biến công nghệ nano trong show diễn. Và tôi cũng như lãnh đạo của DTU luôn khuyến khích điều này.

Một câu hỏi hơi riêng tư là anh đã bao giờ cảm thấy mệt mỏi khi một mình đảm trách rất nhiều công việc, cả nghiên cứu, giảng dạy và phổ biến khoa học? Những việc anh làm là say mê hay trách nhiệm?

Tôi cũng là một con người bình thường mà, cũng thấy mệt chứ (*cười*). Còn những cố gắng của tôi trong đó có cả sự say mê (theo đuổi khoa học cần có sự say mê) và trách nhiệm của nhà khoa học. Tôi nghĩ đơn giản rằng chúng ta được trả lương từ chính tiền thuế của nhân dân, để làm nghiên cứu và giảng dạy, thì cũng cần có trách nhiệm mở toàn bộ những gì mình làm được cho công chúng và đem những gì xứng đáng nhất để truyền cho họ

cũng như con em họ.

Liệu Việt Nam có thể học được gì từ các chương trình của anh? Anh có sẵn sàng chia sẻ, hợp tác trong việc phổ biến khoa học (nhất là với các nước còn nghèo như Việt Nam)?

Tôi sẵn sàng chia sẻ mọi học liệu mà chúng tôi tiến hành Nanoshow tới các bạn, từ các sách hướng dẫn, tới các video tham khảo... Tôi không dám chắc Việt Nam có thể học được những gì từ bài học của tôi, nhưng tôi chắc chắn một điều là việc Chính phủ các bạn tổ chức các hoạt động phổ biến khoa học qua Ngày KH&CN Việt Nam (mà bạn đã nói với tôi) là việc làm sáng suốt. Nhưng tôi nghĩ nên làm xa hơn thế nữa, đừng để mọi người chỉ biết đến khoa học qua những kênh cố định như thế, mà hãy làm nó trở lên rộng hơn, đa dạng hơn, nhất là ở các nhà trường phổ thông. Những thư viện mở và những bài giảng trên mạng sẽ rất hữu ích cho mọi người. Hãy để mọi người, nhất là học sinh tương tác với khoa học, và cảm thấy thích thú với khoa học ngay từ khi học phổ thông, và hãy khuyến khích các nhà nghiên cứu đem khoa học đến với mọi người.

Xin cảm ơn anh về một buổi trao đổi rất lý thú!